

Genişletilmiş Objektif EGO Kimlik Statüsü Ölçeğinin (Extended Objective Measure of EGO Identity Status)-EOM-EIS'in Türkçeye Uyarlanması-Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Gülter OSKAY*

ÖZET

Bu araştırmada, Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği'nin (Bennion ve Adams, 1986) Türkçeye uyarlanması ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 1224 üniversite öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı, testi yarılama ve test-tekrar test yöntemleriyle; geçerliği ise Ayırdedici (Discriminant) ve Birleşici (Convergent) iç geçerlilikleri ile Kapsam geçerliği incelemek suretiyle bulunmuştur. Bulgular ölçeğin Türk üniversite öğrencileri üzerinde geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Ego Kimlik Statüsü Ölçeği, Uyarlanma, Geçerlik, Güvenirlik, Üniversite öğrencileri.

SUMMARY: *The Turkish standardization-Reliability and validity studies of the Extended Objective Measure of Ego Identity status (EOM-EIS)*

In this investigation, The Turkish standardization and the reliability and validity studies of the Extended Objective Measure of Ego Identity Status (Bennion and Adams, 1986) on 1224 university students were done. Cronbach Alpha internal consistency, split-half and test-retest reliabilities; and discriminant, convergent and content validity analyses demonstrate that this Scale can adequately measure identity status of Turkish university students.

KEY WORDS: *Measure of Ego Identity Status, Standardization, Validity, Reliability, University students.*

Birçok araştırmacı ve kuramcı ergenlik dönemindeki kimlik oluşumu süreçlerinin önemi üzerinde durmaktadır. Özellikle Marcia'nın (1966, 1980), Erikson'un (1968) kimlik kuramına işlerlik kazandırmak için bulmuş olduğu kimlik statüleri büyük ilgi uyandırmış ve kimlik konusu ile ilgili olarak yapılmış birçok araştırmada kullanılmıştır. Marcia'nın dört kimlik statüsü, kriz (crisis)-Seçeneklerin ciddi olarak düşünülmesi ve kesin karar (Commitment)-Belirli bir seçeneğin oldukça kararlı bir seçimi anlamına gelen iki terime dayalı olarak tanımlanmaktadır.

1. Başarılı Kimlik Statüsü: Birey bir kriz ve karar verme döneminden sonra kendi kimliğini bulmuşsa başarılı kimlik statüsünde bulunmaktadır.

2. Kimlik Arayışı Statüsü: Bireyin halihazırda kriz durumunda bulunduğu, bir karara varmak için seçenekleri araştırıp test etmekte olduğu anlamına gelir.

3. Bağımlı Kimlik Statüsü: Eğer bir birey kimliğini ana-babasının standartlarını ve değerlerini özümsemiş ve ondan önce çok az rol yaşantısı veya kriz geçirmişse o zaman bağımlı kimlik statüsüne girmektedir.

4. Kimlik Kargaşası Statüsü: Birey daha önce kriz yaşamış veya yaşamamış olabilir. Ancak kimlik konularıyla ilgili pek az karara varmış bulunmaktadır. Aynı zamanda bu statüdeki birey ilgisizdir ve herhangi bir karara varma konusunda belirsizlik, karışıklık ve kargaşa içindedir.

Kimlik gelişimini ölçmek için hem görüşmeler (örneğin, Marcia'nın Yarı Yapılandırılmış Kimlik Statüsü Görüşmesi) ve hem de envanterler (örneğin, Constantino, 1969; Rasmussen, 1964; Simmons, 1970) kullanılmıştır. Görüşmelerin kimlik konusunda geniş bilgi sağlamış olmasına karşın uygulanması zaman alıcı ve doğru olarak puanlanması güçtür. Kimlik görüşmesinin bu sınırlılıklarını dikkate alarak Adams, Shea ve Fitch

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1979) Objektif Ego Kimlik Ölçeği (Objective Measure of Ego Identity Status)-OM-EIS adıyla bir kendini değerlendirme aracı geliştirmiştir. Bu ölçek meslek, din ve politika alanlarından oluşan 24 maddelik Likert tipinde, 6 dereceli bir ölçektir. Denekler her alanda bir kriz ve karar döneminin var olup olmadığını bu altı seçenekten birini seçerek belirtirler.

Envanterlerin büyük ve farklı örneklem gruplarını değerlendirmede avantajlı olması nedeniyle OM-EIS'in ranjını genişleterek hem ideolojik hem de kişilerarası kimlik alanlarını kapsamı için çaba gösterilmiştir. İdeolojik alanlar, temelde, sosyal kimliğin kişisel yanları olan bireysel, felsefi ve mesleki alanlar üzerinde yoğunlaşır. Grotevant, Thorbecke ve Meyer (1982) kimliğin hem ideolojik hem de kişilerarası yönü bulunduğunu göstermiştir. Dyk ve Adams (1987) Erikson'un bu konu ile ilgili kuramsal ayrımını inceleyen güncel bir araştırmalarında şunları yazmaktadırlar: "Erikson (1968, pp. 211-212) kimlik oluşumunun iki farklı öğeden oluştuğunu kabul etmektedir. Bunları ego-kimliği (ego-identity) ve benlik kimliği (self-identity) olarak belirtmektedir. Ego kimliği iş ve politika, din, yaşam felsefesi ve benzeri ideolojik değerlerle ilişkilidir. Benlik kimliği ise bireyin sosyal rollerine ilişkin benlik algılarını belirtir." Böylece kimlik kuramının kişisel ve sosyal fonksiyonlarını açıklığa kavuşturmaktadır. Erikson (1968) aynı zamanda bir bireyin felsefi görüş açısı ile yaşam tarzının ideolojik kimlikte önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Bu görüşler uygun olarak OM-EIS'in geliştirilmiş formu EOM-EIS-1 (Grotevant ve Adams, 1984) ego kimlik statülerini ideolojik alanda mesleki seçimler, politik düşünceler, dini inançlar ve felsefi yaşam biçimini; kişilerarası alanda arkadaşlık, flört etme, cinsiyet rolleri ve boş zaman etkinliklerini ölçmek için düzenlenmiştir. İlk araç olan OM-EIS'teki formata uygun olarak EOM-EIS-1'de denekler altı dereceli Likert tipi bir ölçek üzerinde cevaplarını vermektedirler. Ölçekteki sekiz alanın herbiri sekiz madde ile ölçülmekte, orijinal olarak Marcia tarafından tanımlanan dört kimlik statüsünün her biri için iki madde bulunmaktadır. Böylece ölçekte toplam olarak 64 madde yer almaktadır. Grotevant ve Adams (1984) Texas-Austin ve Utah Devlet Üniversitelerinde paralel olarak yürütmüş oldukları iki araştırmada, EOM-EIS-1'in (Grotevant ve Adams, 1984) son uyarlamasının kabul edilir düzeyde güvenilirlik ve geçerliğe sahip oldu-

ğunu bulmuşlardır. Ancak bu araştırmalarda, her kategori ile ilgili olarak yapılan analizler, Kişilerarası alanın İdeolojik alandan daha az tutarlı olduğu görülmüştür. Yapılan izleme çalışmasında Kişilerarası alanla ilgili 32 maddeden 24'ünün (%75) açık olmadığı ve deneklerce yanlış yorumlanabileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle Kişilerarası kimlik alanının daha iyi değerlendirilebilmesi ve dolayısıyla EOM-EIS-1'in kimlik statülerini daha güçlü olarak belirleyebilmesi için yeni kişilerarası maddeler eklenmiştir.

Bennion ve Adams (1986) yeni maddelerin iç tutarlılığını saptamak ve EOM-EIS-2'nin geçerlilik ve güvenilirliğini bulmak için aşağıdaki çalışmaları yapmışlardır.

EOM-EIS-2'nin Güvenirliği

Bu ölçeğin (Bennion ve Adams, 1986) hem ideolojik hem de kişilerarası kimlik statülerinin tüm alt ölçekleri için Cronbach Alfa korelasyonlarına göre belirlenen iç tutarlık katsayıları, ideolojik alan alt ölçekleri için sırasıyla başarılı kimlik .60, kimlik arayışı .75, bağımlı kimlik .75 ve kimlik kargaşası .62 olarak; kişilerarası alt ölçekler için ise sırasıyla başarılı kimlik .60, kimlik arayışı .58, bağımlı kimlik .80 ve kimlik kargaşası .64 olarak bulunmuştur. Buna göre Bennion ve Adams (1986) hem ideolojik hem de kişilerarası alanlara ait sekiz alt ölçeğin makul bir iç tutarlığa sahip olduğunu belirtmektedir.

Ayırddici Geçerlik (Discriminant Validity)

Bennion ve Adams (1986) dört alt ölçeğin yapısal olarak birbirinden bağımsız olup olmadığını belirlemek için ayırddici geçerlik yönünden dört alt ölçeğin hem ideolojik hem de kişilerarası alanlarda birbiriyle korelasyonlarını incelemiştir. Buna göre her iki alanda başarılı kimlikle diğer kimlik statüleri arasında ya olumsuz bir ilişki bulunduğu ya da ilişki bulunmadığı saptanmıştır. Kimlik kargaşası başarılı kimlikle olumsuz bir ilişki, kimlik arayışı ile olumlu bir ilişki göstermiştir. Bu sonuç kimlik kargaşası ile kimlik arayışı alt ölçeklerinin birbirinden farklı fakat binişliklik gösteren yapıları ölçmekte olduğunu ortaya koymuştur. Aynı sonuç daha önce yapılmış olan çalışmalarda da bulunmuştu (Adams, Shea ve Fitch, 1979; Grotevant ve Adams, 1984). Bunun dışında elde edilen korelasyon katsayıları hem ideolojik hem de kişilerarası alanda kimlik statülerinin birbirlerinden bağımsız yapılar oluşturduğunu göstermektedir.

Birleşici Geçerlik (Convergent Validity)

Bennion ve Adams (1986) EOM-EIS-2'yi birleşici geçerlik açısından da incelenmiştir. İdeolojik ve kişilerarası alanlarla ilgili benzer alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları, paylaşılan ortak varyansın anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Örneğin, elde edilen korelasyon katsayıları başarılı kimlik için .46, kimlik arayışı için .50, bağımlı kimlik için .66 ve kimlik kargaşası için .38 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre ideolojik ve kişilerarası alt ölçeklerinden en yüksek derecede birleşici geçerlik bağımlı kimlik alt ölçeklerinde, en yüksek birleşici geçerlik ise kimlik kargaşası alt ölçeklerinde görülmektedir.

Benzer Ölçekler ve Yordama Geçerliği

Bennion ve Adams (1986) benzer ölçekler geçerliğinde EOM - EIS-2'nin alt ölçekleri ile Rosenthal ve arkadaşlarının (1981) kimlik ölçeği arasındaki korelasyonları hesaplamıştır. Genel olarak, bazı cinsiyet farklılıkları dışında, a) EOM-EIS-2'nin başarılı kimlik alt ölçekleriyle Rosenthal ve arkadaşlarının (1981) kimlik ölçeği arasında anlamlı düzeyde olumlu bir ilişki (İdeolojik alan için $r=.38$ ve kişilerarası alan için $r=.70$), b) EOM-EIS-2'nin kimlik kargaşası, kimlik arayışı ve bağımlı kimlik alt ölçekleri ile yine Rosenthal ve arkadaşlarının (1981) kimlik ölçeği arasında olumsuz ilişkiler bulunmuştur. Kişilerarası bağımlı kimlik dışındaki tüm olumsuz ilişkiler anlamlı düzeyde ve ($r=-.17$ ile $r=-.50$) arasında değişmektedir.

Yordama geçerliği için EOM-EIS-2'nin ideolojik ve kişilerarası alt ölçekleri ile kendini kabul, yakınlık ve otoriteryanizmin üç boyutu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, a) Başarılı kimlik ile samimiyet arasında anlamlı düzeyde olumlu bir ilişki (İdeolojik alan için $r=.33$ ve kişilerarası alan için $r=.45$) kimlik kargaşası, bağımlı kimlik ve kimlik arayışı arasında olumsuz ilişkiler bulunmuştur. Kişilerarası bağımlı kimlik dışındaki tüm olumsuz ilişkiler anlamlı düzeyde ve ($r=-.29$ ile $r=-.42$) arasında değişmektedir. b) Otoriteryanizm ile bağımlı kimlik arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki (İdeolojik alan için $r=.33$ ve kişilerarası alan için $r=.23$); kimlik kargaşası arasında ise, sadece kişilerarası alanda anlamlı düzeyde olan olumsuz bir ilişki ($r=-.21$) bulunmuştur. c) Başarılı kimlik statüsündeki denekler tutum ve görüşlerinde diğer üç kimlik statüsünde bulunanlardan daha katı olma eğilimi göstermişlerdir.

Bennion ve Adams (1986) yordama geçerliği çerçevesinde, Rosenthal ve arkadaşlarının (1981) kimlik ölçeğindeki genel kimlik ve yakınlık alt ölçeklerini kullanarak kimlik statüleri arasındaki farklılıkları da belirlemiştir. Kimlik statüsü gruplarıyla ilişkili olarak elde edilen önemli temel etkilere göre hem ideolojik hem de kişilerarası alanda başarılı kimlik statüsündeki denekler rapor edilen genel kimlik ve yakınlık alt ölçeklerinden sürekli olarak daha yüksek ortalamalar elde ederken, kimlik kargaşası ve bağımlı kimlik statüsündeki denekler daha düşük ortalamalar elde etmişlerdir. Kimlik arayışı statüsünde bulunan grup hem kimlik hem de yakınlık davranışlarında orta ve ortanın altında puanlar elde etmişlerdir.

Bennion ve Adams (1986) EOM-EIS-2'ye verilen cevapların sosyal beğenirlik (social desirability) eğiliminden etkilenip etkilenmediğini belirlemek için de EOM-EIS-2'nin alt ölçekleriyle Sosyal Beğenirlik Ölçeğine (Crowne ve Marlowe, 1960) verilen cevaplar arasındaki korelasyonlar hesaplanmış ancak ne ideolojik ne de kişilerarası kimlik statüsü alt ölçekleri ile Sosyal Beğenirlik Ölçeği arasında önemli düzeyde bir ilişki bulunmamıştır.

Faktör Analizi

Bennion ve Adams (1986) çalışmalarında ideolojik ve kişilerarası alanları kapsayan faktör analizine de yer vermiştir. Faktör analizi sonucunda kuramsal olarak her kimlik statüsü için bir tane olmak üzere dört yapısal faktörün ortaya çıkması beklenirken sadece üç faktör oluşmuştur. Başarılı kimlikle bağımlı kimlik iki ayrı faktör oluştururken, kimlik arayışı sonuçlarında da gözlenmiştir. Kimlik arayışı ile kimlik kargaşasının aynı faktöre yüklenmesinin nedenini araştırmacılar, büyük bir olasılıkla üniversite örnekleminde bütünüyle kimlik kargaşası içinde olan öğrencilerin bulunmayabileceği düşünmesine bağlamışlar ve iki statünün kavramsal olarak yeniden tanımlanması ve kimlik arayışı ile kimlik kargaşası alt ölçekleri ile ilgili maddelerin daha iyi incelenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Bennion ve Adams (1986) bütün bu çalışmaların psikometrik açıdan güvenilir ve geçerli bir araç geliştirmek için daha önceden yapılmış olan çabaların (Adams, Shea ve Fitch, 1979; Grotevant ve Adams, 1984) bir devamı olduğunu ve EOM-EIS-2'nin (Bennion ve Adams, 1986) son ergenlik dönemi araştırmalarında, ideolojik ve kişi-

lerarası kimliği ölçmek için tavsiye edilebilecek bir araç olduğunu belirtmektedir.

EOM-EIS-2'nin Türkçeye Uyarlanma Çalışmaları

EOM-EIS-2 (Bennion ve Adams) daha önce kültürlerarası bir araştırmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından (Oskay, 1987) İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin Türkçe çevirisi Türkçe ve İngilizceyi akıcı bir tarzda konuşup yazan iki Amerikalı Türk tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve bu çeviriler esas ölçeklerle doğruluk ve anlamlılık açısından yeniden karşılaştırılarak 1987-1988 öğretim yılı Hacettepe Üniversitesi Psikoloji ve Psikolojik Danışma birinci sınıf kız ve erkek öğrencilerinden oluşan 82 kişilik bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Bu örneklem grubu üzerinde aracın Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları ile ayırdedici (discriminant) ve birleşici (convergent) geçerlik incelemeleri yapılarak kültürlerarası bir araştırmada (Taylor ve Oskay, 1995) kullanılmıştır. Bu ilk çalışmalardan elde edilen bulguların ışığı altında EOM-EIS-2'nin Türkçe formu yeniden gözden geçirilerek bazı maddelerde anlama bağlı kalınarak uygun görülen ufak tefek ifade değişiklikleri yapılmış ve daha geniş çaplı bir araştırmada kullanılmak üzere, daha büyük bir örneklem grubu üzerinde EOM-EIS-2'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yeniden yapılmıştır.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma örneklemini 1995-1996 öğretim yılı, Hacettepe Üniversitesi Eğitim, Güzel Sanatlar, İktisadi ve İdari Bilimler, Mühendislik ve Tıp Fakültelerinin birinci ve son sınıflarından seçkisiz olarak seçilen 40 sınıfın, toplam 1224 öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 657'si kız ve 567'si erkektir. Birinci sınıf öğrencilerinin sayısı 639, son sınıfların ise 585'dir.

Uyarlanan Ölçme Aracı

Bennion ve Adams (1986) tarafından yeniden gözden geçirilerek geliştirilmiş olan Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği (EOM-EIS-2), daha önce de açıklandığı gibi, İdeolojik ve Kişilerarası kimlik düzeyini ölçen 64 maddelik bir ölçektir. İdeolojik kimlik alanı kapsamında mesleki seçimler, dini inançlar, politik düşünceler ve felsefi yaşam biçimi olmak üzere dört alan; Kişilerarası kimlik alanı kapsamında ise arkadaşlık, flört etme, cinsiyet rolleri ve boş zaman etkinlikleri olmak üzere dört alan bulunmaktadır. İdeolojik ve Kişilerarası

alanların her biri için dört alt ölçek geliştirilmiştir. Bu alt ölçekler sırasıyla, 1. Başarılı Kimlik (Identity Achievement), 2. Kimlik Arayışı (Moratorium), 3. Bağımlı Kimlik (Foreclosure) ve 4. Kimlik Kargaşasını (Diffusion) ölçmektedir. Toplam 8 alt ölçeğin her biri için 8 soru bulunmaktadır. Ölçeğin ham puanları, benzer sorulara verilen yanıtlar toplanmak suretiyle elde edilmektedir. Denekler yanıtlarını, "kesinlikle katılıyorum"- "Kesinlikle katılmıyorum" ranjını kapsayan altı dereceli bir ölçek üzerinde vermektedir. Aracın uygulanabileceği ideal yaş ranji 15-30 yaş olarak belirtilmektedir. İdeolojik kimlik alt ölçeklerinin herhangi bir yaş ranjından evli veya bekâr olanlar için kullanılabilir şekilde yazıldığı, kişilerarası alt ölçeklerinin ise en çok bekâr olanlar için uygun olduğu belirtilmektedir (Adams, Bennion ve Huh, 1989).

İşlem

EOM-EIS-2, Hacettepe Üniversitesi'nin örnekleme alınan beş fakültesinden seçkisiz olarak seçilen 40 sınıfa araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Her sınıfın uygulama tarihi ve saati ders sorumlusuna ve araştırmacıya uyacak şekilde ayarlanarak, gerekli izinler alınmak suretiyle örnekleme giren her sınıfın bir ders saati uygulama için kullanılmıştır. Uygulamadan önce öğrencilere araştırmamın amacı ve sorulara nasıl cevap verileceği açıklandıktan sonra isteyenlerin cevap kağıdına isim yazmayabilecekleri, sadece araçla ilgili kişisel sonuçları ileride öğrenmek isteyenlerin isimlerini yazmaları gerektiği belirtilmiştir. Öğrencilere uygulama sonuçlarını kimliklerini göstererek araştırmacıdan öğrenebilecekleri ve cevapların kesinlikle gizli tutulacağı söylenmiştir. Bu açıklamanın öğrencileri rahatlatmış olduğu gözlenmiştir. Araştırmacı uygulama süresince sınıfta bulunmuş, öğrencilerin gerektiği zaman soru sormalarına fırsat verilmiştir. Öğrencilerin genellikle EOM-EIS-2'ye ilgi duydukları, örneklem grubundan birkaç öğrenci dışında tümünün cevap kağıtlarına isimlerini yazmış oldukları gözlenmiştir. Kültürel farklılıkların araştırma sonuçlarını etkileyebileceği düşüncesi ile bazı sınıflarda bulunan az sayıda yabancı öğrenci örneklem dışı bırakılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi Beytepe Bilgi İşlem Merkezinin yardımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Önce EOM-EIS-2'nin cevap kağıtları kontrol edilmiş, eksik veya hatalı olanlar ayrılarak 1250 cevap kağıdından 1224'ü değerlendirme-

ye alınmıştır. EOM-EIS-2'de bulunan 64 soruya verilen cevaplar araştırmacı tarafından Bilgi İşlem kodlama çizelgelerine işlenmiştir. Bu cevapların genel bir dökümü yapılmıştır. Daha sonra dört alt ölçeğin (Başarılı Kimlik, Kimlik Arayışı, Bağımlı Kimlik, Kimlik Kargaşası) her birine ait 16 sorudan her öğrencinin almış olduğu puanlar toplanarak dört alt ölçeğe ilişkin kişisel puanlar bulunmuştur. Aynı şekilde dört alt ölçeğin her birine ait İdeolojik ve Kişilerarası alanlarla ilgili sorulardan alınan puanlar toplanarak dört alt ölçeğin iki alanı ile ilgili kişisel puanlar elde edilmiştir. İkinci basamakta dört alt ölçekle, her ölçeğin İdeolojik ve Kişilerarası alt alanlarına ilişkin ortalama, varyans ve standart sapmalar bulunmuştur. Bu veriler kullanılarak Cronbach Alfa katsayıları araştırmacı tarafından hesaplanmış; geriye kalan güvenirlilik ve geçerlik çalışmalarıyla ilgili tüm korelasyonlar (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları) ve önem dereceleri yine Beytepe Bilgi İşlem Merkezince sonuçlandırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde EOM-EIS-2 ile ilgili olarak yapılmış olan güvenirlilik ve geçerlik çalışmalarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

EOM-EIS-2'nin Güvenirlilik Çalışmalarından Elde Edilen Bulgular

EOM-EIS-2'nin Türk örneklemini üzerindeki güvenirliliği Cronbach Alfa iç tutarlık, iki-yarım test güvenirlilik ve test-tekrar test yöntemleri ile bulunmuştur.

Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları

EOM-EIS-2'nin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları 1224 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Dört ayrı kimlik statüsünün İdeolojik, Kişilerarası ve Toplam güvenirlilik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1- Kimlik Statüsü Alt Ölçekleriyle İdeolojik ve Kişilerarası Alanlarına İlişkin Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayıları

Kimlik Statüsü	Güvenirlilik Katsayıları		
	İdeolojik	Kişilerarası	Toplam
Başarılı Kimlik	.59	.66	.75
Kimlik Arayışı	.62	.57	.73
Bağımlı Kimlik	.71	.77	.84
Kimlik Kargaşası	.38	.54	.57

Tablo 1'de görüldüğü gibi hem ideolojik hem kişilerarası alanlarda, hem de toplam kimlik statülerinde en yüksek Cronbach Alfa güvenirlilik katsayıları bağımlı kimlik statüsüne, en düşük katsayılar ise kimlik kargaşası statüsüne ait bulunmaktadır.

EOM-EIS-2'nin İki-Yarım Test Güvenirliliği

Ölçeğin iki-yarım test güvenirliliği, örneklem grubunu oluşturan 1224 öğrenciye ait veri değerlendirilerek bulunmuştur. Önce dört alt ölçeğin herbirine düşen toplam 16 madde, İdeolojik ve Kişilerarası alanların içeriğini oluşturan sekiz konu da dikkate alınarak sekizer maddelik iki yarıma ayrılmıştır. Bu iki yarım oluşturan maddelerden öğrencilerin almış olduğu puanlar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanarak bulunmuştur. Çıkan sonuca Spearman Brown eşitliği (Özgüven, 1994) formülü uygulanarak iki-yarım test güvenirlilik katsayıları belirlenmiştir. Aynı işlemler sırasıyla hem İdeolojik ve hem de Kişilerarası alanla ilgili yarımlar için de uygulanarak Tablo 2'deki iki-yarım test güvenirlilik katsayıları elde edilmiştir.

Tablo 2- Kimlik Statüsü Alt Ölçekleriyle İdeolojik ve Kişilerarası Alanlara İlişkin İki-Yarım Test Güvenirlilik Katsayıları

Kimlik Statüsü	İki-Yarım Güvenirlilik Katsayıları		
	İdeolojik	Kişilerarası	Toplam
Başarılı Kimlik	.62*	.68*	.74*
Kimlik Arayışı	.69*	.56*	.73
Bağımlı Kimlik	.71*	.81*	.86
Kimlik Kargaşası	.55*	.58*	.65*

* p<.0001

Tablo 2'de görüldüğü gibi elde iki-yarım güvenirlilikte en yüksek katsayı üç kategoride de bağımlı kimliğe ait görülmekte; en düşük katsayı ise kişilerarası alanda kimlik arayışı statüsünde, diğer iki kategoride yine kimlik kargaşası statüsünde bulunmaktadır. İki yarım güvenirlilik katsayıları ile ilgili tüm değerler p<.0001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Test-Tekrar Test Güvenirliliği

EOM-EIS-2'nin test-tekrar test güvenirliliği için Eğitim Fakültesi'nden araştırmaya alınan bölüm veya ana-

bilim dallarından Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Fizik Öğretmenliği ve Biyoloji Öğretmenliği'nin birinci ve son sınıflarından olmak üzere toplam 115 öğrenciye ilk uygulamadan dört hafta sonra EOM-EIS-2 tekrar uygulanmış ve iki uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3- Kimlik Statüsü Alt Ölçekleriyle İdeolojik ve Kişilerarası Alanlarına İlişkin Test-Tekrar Test Güvenirlik Katsayıları

	Test-Tekrar Test Güvenirlik Katsayıları		
	İdeolojik	Kişilerarası	Toplam
Kimlik Statüsü			
Başarılı Kimlik	.62*	.71*	.72*
Kimlik Arayışı	.68*	.71*	.77*
Bağımlı Kimlik	.81*	.73*	.81*
Kimlik Kargaşası	.70*	.70*	.79*

*p<.0001

Tablo 3'de görüldüğü gibi test-tekrar test güvenirlik katsayısı açısından en yüksek düzeyde yine bağımlı kimlik statüsü bulunmakta; en düşük katsayının ise başarılı kimlik statüsüne ait olduğu görülmektedir. Elde edilen tüm test-tekrar test güvenirlik katsayıları p<.0001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

EOM-EIS-2'nin Geçerlik Çalışmalarından Elde Edilen Bulgular

EOM-EIS-2'nin geçerlik çalışmaları, ayırdedici (discriminant) ve birleşici (convergent) iç geçerliği ile kapsam geçerliği incelenmek suretiyle yapılmıştır.

EOM-EIS-2'nin Ayırdedici Geçerliği

Belirli bir alt ölçeğin bir yapıyı söz konusu diğer yapılarından bağımsız olarak ölçmesi aracın ayırdedici geçerliği olduğunu gösteren önemli bir delil sayılmaktadır. Amerikan örneklem gruplarıyla ilgili bulgulara paralel olarak (Bennion ve Adams 1986) kimlik kargaşası statüsü ile başarılı kimlik statüsü arasında her zaman olumsuz bir ilişki beklenmektedir. Kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri ile başarılı kimlik statüsü arasında ya ilişki bulunmaması ya da olumsuz bir ilişki olması; kimlik statüleri arasında da düşük, önemli ve olumlu bir ilişki beklenmektedir. Bu araştırmada da tüm örneklem grubu

olan 1224 öğrenciden elde edilen ideolojik ve kişilerarası alanların alt ölçekleriyle ilgili puanlar arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile bulunmuştur. Elde edilen bulgular Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4- İdeolojik ve Kişilerarası Alt Ölçekler Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

	İdeolojik			Kişilerarası			
	K.Ara.	Bağ.K.	K.Kar.	Bağ.K.	K.Ara.	Bağ.K.	K.Kar.
İdeolojik							
Başarılı Kimlik	-.25**	-.11**	-.23**	.54**	-.08*	-.13**	-.20**
Kimlik Arayışı		.14**	.34**	-.13**	.53**	.09*	.18**
Bağımlı Kimlik			.10**	-.15**	.22**	.69**	.32**
Kimlik Kargaşası				-.13**	.21**	.08*	.27**
Kişilerarası							
Başarılı Kimlik					-.13**	-.14**	-.34**
Kimlik Arayışı						.14**	.18**
Bağımlı Kimlik							.29**

* p<.002-p<.008 22 p<.0001

Tablo 4'de görüleceği gibi hem ideolojik hem de kişilerarası alanda kimlik kargaşası statüsü ile başarılı kimlik statüsü arasında her zaman beklenen olumsuz ilişkiler bulunmaktadır. Yine başarılı kimlik statüsü ile kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasındaki ilişkiler hem ideolojik hem de kişilerarası alanda beklenilene uygun olarak olumsuz bulunmuştur. Kimlik kargaşası statüsü ile kimlik arayışı ve bağımlı kimlik statüleri arasında da her iki alanda düşük fakat önemli düzeyde ve olumlu ilişkiler görülmektedir. Bu bulgular EOM-EIS-2'nin Türkçe çevirisinin de hem ideolojik hem de kişilerarası alanlarının birbirlerinden bağımsız yapılar oluşturduğunu göstermektedir. Tablo 4'de görüleceği gibi korelasyonların sadece üçü p<.002 ile p<.008 arasında ve geriye kalanların tümü p<.0001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

EOM-EIS-2'nin Birleşici Geçerliği

Birleşici geçerlik, genellikle birbiriyle ilişkili yapılar arasında paylaşılan ortak ölçüm, varyans derecesi olarak tanımlanmaktadır. Birleşici geçerlik için EOM-EIS-2'nin ideolojik ve kişilerarası kimlik ölçekleri arasındaki ilişki Tablo 4'den izlendiği zaman, aracın aynı içeriği ölçen ideolojik ve kişilerarası bütün alt ölçekleri arasında (p<.0001) düzeyinde anlamlı ve olumlu ilişkiler olduğu görülmektedir. Örneğin, ideolojik ve kişilerarası ba-

şanlı kimlik arasında paylaşılan bu ortak varyans .54; kimlik arayışı için .53; bağımlı kimlik için .69 ve kimlik kargaşası için .27 olarak bulunmuştur. En yüksek binişiklik ideolojik ve kişilerarası bağımlı kimlik alt ölçekleri arasında, en düşük binişiklik ise kimlik kargaşası alt ölçekleri arasında görülmektedir.

EOM-EIS-2'nin Kapsam Geçerliği

Ölçeğin kapsam geçerliği uzman kanısına başvurularak incelenmiştir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı'ndan beş öğretim üyesi, üç öğretim görevlisi ve üç araştırma görevlisinden oluşan toplam onbir öğretim elemanına uzman olarak yapacakları değerlendirme ile ilgili bir yönerge verilmiştir. İlk aşamada uzmanların, yönergede dört ayrı kimlik statüsü ile ilgili olarak verilen tanımlara dayanarak EOM-EIS-2'deki 64 maddeden her birinin hangi kimlik statüsü tanımına uygun olduğunu, cevap kağıdında, ilgili tanımın başındaki harfi ilgili madde numarasının başındaki boşluğa yazarak belirtmeleri istenmiştir. İkinci aşamada her maddenin temsil ettiği düşüncülen kimlik statüsüne ne derecede uygun olduğunu, "Çok uygun-Uygun-Az Uygun" şeklinde ifade edilen üç dereceli bir ölçek üzerinde işaretlemeleri istenmiştir. Elde edilen verilere göre uzmanlar 64 maddeyi dört statüye (Başarılı Kimlik, Kimlik Arayışı, Bağımlı Kimlik ve Kimlik Kargaşası) yerleştirmede en düşük başarıyı %84.6 doğrulukla kimlik kargaşası statüsüne ait maddelerde, en yüksek başarıyı ise % 100 doğrulukla bağımlı kimlik statüsüne ait maddelerde göstermişlerdir. Uzmanlar, Başarılı Kimlik statüsüne ait maddeleri %92.36 ve kimlik arayışı statüsüne ait maddeleri ise % 92.18 doğrulukla belirleyebilmişlerdir.

Maddelerin kimlik statülerine uygunluk derecesini belirlemede ise üç üzerinden 2.32 ile kimlik kargaşası statüsüne ait maddeler en düşük; 2.90 ile bağımlı kimlik statüsüne ait maddeler en yüksek ortalamayı almışlardır. Başarılı kimlik statüsüne ait maddelerin ortalama uygunluk derecesi 2.88 ve kimlik arayışı statüsüne ait maddelerin ise ortalama uygunluk derecesi 2.76 olarak bulunmuştur.

TARTIŞMA VE YORUM

EOM-EIS-2 ile ilgili bulgular, ölçeğin psikometrik özelliklerinin, üniversite öğrencilerinin kimlik gelişim düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde tesbit edebilmek için rahatlıkla kullanılabileceğini göstermektedir.

İç tutarlık genellikle Cronbach Alfa ile ölçülmektedir. Bu güne kadar ölçeğin, kişilerarası ve ideolojik alt ölçeklerle ilgili olarak 14 çalışmada yapılmış olan iç tu-

tarlık değerlendirmelerinden elde edilen Cronbach Alfa ranjı .30-.89 arasında değişmektedir. Medyan Alfa ise .66'dır. Bu çalışmada ideolojik ve kişilerarası alt ölçeklerle ilgili olarak yapılmış Cronbach Alfa iç tutarlık değerlendirmesinde alfa katsayısı .38-.84 arasında değişmektedir. Bu da ölçeğin Amerikan örnekleminde elde edilen bulgularla büyük ölçüde tutarlı olduğunu göstermektedir. Amerikan örnekleriyle ilgili olarak yapılmış değerlendirmede, genellikle ideolojik alt ölçeklerin iç tutarlığının kişilerarası alt ölçeklerinkinden daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Araştırma örnekleminde elde edilen bulgular ise genellikle kişilerarası alt ölçeklerle ilgili Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarının ideolojik alt ölçeklerinkinden daha yüksek olduğunu göstermekte ve bu yönü ile Amerikan bulgularına az farkla da olsa ters düşmektedir. Eryüksel'in (1987) EOM-EIS'in Türkçeye kendi uyarladığı formunu kullanarak 173 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış olduğu güvenilirlik çalışmasında da, kişilerarası alt ölçeklerin iç tutarlığının genel olarak ideolojik alt ölçeklerinkinden daha yüksek olduğu görülmektedir. Türk örneklem gruplarından elde edilen bulguların bu yönden benzerliği Amerikan örnekleminde ile tutarsız görülen bu farkın iki toplum arasındaki kültürel farklılıktan kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Grotevant ve Adams (1984) test-tekrar test güvenilirliğini bütün alanlarla ilgili alt ölçeklerde 4 hafta ara ile değerlendirmiş, ideolojik ve kişilerarası alt ölçeklerde korelasyon katsayıları ranjının .59-.82 arasında değiştiğini bulmuştur. Bu çalışmada da dört hafta ara ile kişilerarası ve ideolojik alan alt ölçekleriyle ilgili olarak elde edilen test-tekrar test korelasyon katsayıları .62-.81 arasında değişmektedir. Eryüksel'in (1987) test-tekrar test bulgularında ise bu ranj .57, -.86 arasında değişmektedir. Buna göre çalışmadan elde edilen test-tekrar test bulguları hem Amerikan hem de Türk örnekleminde elde edilen bulgularla tutarlı görülmektedir.

Araştırmada ayırdedici geçerlikle ilgili olarak dört alt ölçeğin, hem ideolojik hem de kişilerarası alanlarda, birbirleriyle korelasyonları Bennion ve Adams'ın (1968) bulgularına paralel olarak beklenen anlamlı sonuçları vermiştir. Kimlik kargaşası ile kimlik arayışı arasında Amerikan örnekleminde bulunan (Bennion ve Adams, 1986) olumlu ilişkiler (ideolojik .71, kişilerarası .32) bu çalışmada da bulunmuştur (ideolojik .34, kişilerarası .18). Bu bulgu kimlik arayışı ile kimlik kargaşası alt ölçeklerinin farklı fakat binişiklik gösteren yapıları ölçmekte olduğunu göstermektedir. Bu binişiklik daha önce yapılmış bazı araştırma bulgularında da görülmektedir (Adams, Shea ve Fitch, 1979; Grotevant ve Adams, 1984).

Benzer ideolojik ve kişilerarası alt ölçekler arasında belirlenen birleşici geçerlik katsayıları da $p < .0001$ düze-

yinde anlamlı bulunmuştur. İdeolojik ve kişilerarası kimlik alt ölçeklerinden en yüksek birleşici geçerlik bağımlı kimlik alt ölçeklerinde (.69, $p<.0001$); en düşük birleşici geçerlik ise kimlik kargaşası alt ölçekleri arasında (.27, $p<.0001$) bulunmuştur. Bu bulgular Bennion ve Adams'ın (1986) bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bennion ve Adams'ın bulgularında da en yüksek birleşici geçerlik bağımlı kimlik alt ölçekleri arasında (.60, $p<.001$); ve en düşük birleşici geçerlik ise kimlik kargaşası alt ölçekleri arasında (.38, $p<.001$) bulunmuştur.

Kapsam geçerliği ile ilgili olarak bu araştırmadan elde edilen sonuçlarla Eryüksel'in (1987) sonuçları arasında paralellik görülmektedir. Şöyle ki, dört kimlik statüsüne ait maddeleri ilgili statüye yerleştirmede Eryüksel'in araştırmasındaki 5 yargıcı % 91 ile % 100 arasında doğruluk sağlamışlardır. Bu araştırmadaki 11 uzman yargısına göre 64 maddenin ilgili statülere yerleştirilmesindeki doğruluk % 86.4 ile % 100 arasında değişmektedir. Ancak ilginç olan sonuç her iki araştırmada da, en düşük yüzdenin kimlik kargaşası statüsüne en yüksek yüzdenin ise bağımlı kimlik statüsüne ait olmasıdır. Maddelerin kimlik statülerine uygunluk derecesinin üç puan üzerinden belirlenmesinde ise bu araştırmada en düşük puan olarak belirlenen 2.32 kimlik kargaşasına ait; 2.90 olarak belirlenen en yüksek puan ise bağımlı kimlik statüsüne ait bulunmaktadır. Eryüksel'in (1987) araştırmasında da en düşük puan (2.34) kimlik kargaşasına; en yüksek puan (2.80) bağımlı kimlik statüsüne ait bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adams, G.R., Bennion, L., Huh, K. (1989). "Objective Measure of Ego Identity Status: A Reference Manual (2nd Ed.)."
- Adams, G.R., Shea, J.A., ve Fitch, S.A. (1979). "Toward The Development of an Objective Assessment of Ego Identity Status." *Journal of Youth and Adolescence*, 8, 223-237.
- Bennion, L.D. ve Adams, G.R. (1986). "A Revision of The Extended Version of The Objective Measure of Ego-Identity Status: An Identity Instrument for Use With Late Adolescents." *Journal of Adolescent Research*, 1, 183-198.
- Constantinople, A. (1969). "An Eriksonian Measure of Personality Development in College Students." *Developmental Psychology*, Vol. 1, No. 4, 357-372.
- Dyk, P., ve Adams, G.R. (1987). "The Association Between Identity Development and Intimacy During Adolescence: A Theoretical Treatise." *Journal of Adolescent Research*, 2, 223-235.
- Erikson, E.H. (1968). *Identity Youth and Crisis*, Norton, New York.
- Eryüksel, G.N. (1987). "Ergenlerde Kimlik Statülerinin İncelenmesine İlişkin Kesitsel Bir Çalışma." H.Ü. Psikoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi.
- Grotevant, H.D. ve Adams, G.R. (1984). Development of an Objective Measure to Assess Ego Identity in Adolescence: Validation and Replication. *Journal of Youth and Adolescence*.
- Grotevant, H.D., Thorbecke, W.L., ve Meyer, M.L. (1982). "An Extension of Marcia's Identity Status Interview into the Interpersonal Domain." *Journal of Youth and Adolescence*, 11, 33-47.
- Marcia, J.E. (1996). "Development and Validation of Ego-Identity Status." *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 3, No. 5, 551-558.
- Marcia, J.E. (1980). "Identity in Adolescence." In J. Adelson (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology*. New York: Wiley, pp. 159-187.
- Oskay, G. (1997). Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Gelişim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.
- Özgülven, İ.E. (1994). *Psikolojik Testler*, Ankara.
- Rasmussen, J.E., (1964). The Relationship of Ego Identity to Psychosocial Effectiveness." *Psychological Reports*, 15, 815-825.
- Taylor, R.D., ve Oskay, G. (1995). "Identity Formation in Turkish and American Late Adolescents." *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol. 26, No. 1, January, 8-22.
- Rosenthal, D.A., Gurney, R.M., ve Moore, S.M. (1981). "From Trust to Intimacy: A New Inventory for Examining Erikson's Stages of Psychological Development." *Journal of Youth and Adolescence*, 10, 525-537.
- Simmons, D. (1970). Development of an Objective Measure of Identity Achievement Status. *Journal of Projective Techniques and Personality Assessment*, 34, 241-244.